

ks. prof. dr hab. Tomasz Rozkrut
Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie
Wydział Prawa Kanonicznego

W związku z Uchwałą Nr 2/11/2024 Rady Dyscypliny Naukowej Instytutu Prawa Kanonicznego na Wydziale Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie w sprawie wyznaczenia składu komisji w postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego ks. dr. Rafałowi Kamińskiemu i wyznaczeniu mnie na recenzenta przez Radę Doskonałości Naukowej przedstawiam moją opinię w tymże postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego, mając na względzie art. 221 ust. 5 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, na podstawie otrzymanej dokumentacji

I.

**WYKAZ WYBRANYCH, CZYLI NIE WSZYSTKICH, OSIĄGNIĘĆ NAUKOWYCH
STANOWIĄCYCH ZNACZNY WKŁAD
KS. DRA RAFAŁA KAMIŃSKIEGO
W ROZWÓJ DYSCYPLINY NAUKOWEJ PRAWA KANONICZNEGO**

Monografia naukowa przedstawiona do oceny w postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego, czyli główne osiągnięcie naukowe Habilitanta po doktoracie:

- Narcyzm wrażliwy i jego wpływ na zdolność do zawarcia małżeństwa kanonicznego,
Wydawnictwo Naukowe UKSW, Warszawa 2024, ss. 272.

Pozostałe monografie (3):

- Prawna ochrona środków społecznej komunikacji, Wydawnictwo „Michalineum” Marki 2016 – brak podania ilości stron.

- Teologiczne i prawne podstawy korzystania z nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych w realizacji „munus docendi” Kościoła, Wydawnictwo Naukowe UKSW, Warszawa 2019 – brak podania ilości stron.

- G. Dzierżon, R. Kamiński, *Brak rozeznania oceniającego w świetle wyroków Roty Rzymskiej wydanych w 2021 roku*, Warszawa 2023 (udział własny: 45 %) – brak podania ilości stron.

Wykaz opublikowanych rozdziałów w monografiach naukowych (6):

- *Przeszkody małżeńskie w prawie kanonicznym*, w: A. Chciałowska, K. Niewiadomska, M. Olkowicz (red.), *Kanoniczne prawo małżeńskie. Wybrane zagadnienia*, Warszawa-Kraków 2017, s. 33-70.

- *Wychowanie dzieci w małżeństwach mieszanych*, w: R. Kamiński, H. Stawniak (red.), *Chrzest i małżeństwo - harmonizacja ustawodawstwa*, Warszawa 2018, s. 109-144.

- *Kształtowanie się prawa własnego Zgromadzenia Świętego Michała Archaniola na przestrzeni stu lat jego istnienia*, w: R. Kamiński (red.), *Stulecie kanonicznego zatwierdzenia Zgromadzenia Świętego Michała Archaniola. Kontekst historyczny, społeczny i prawny*, Warszawa-Kraków 2021, s. 175-240.

- *Subdelegacja uprawnień do asystowania przy zawieraniu małżeństw*, w: A. Domaszek, R. Kamiński (red.), *Homini et Ecclesiae serviens. Księga pamiątkowa dedykowana Księdzu Profesorowi Henrykowi Stawniakowi SDB z okazji 70. rocznicy urodzin*, Warszawa 2022, s. 407-416.

- *Ewolucja norm prawa kościelnego w odpowiedzi na przypadki wykorzystania seksualnego małoletnich*. w: M. Cholewa, P. Studnicki (red.) *Wykorzystywanie seksualne osób małoletnich. Ujęcie interdyscyplinarne*, cz. III, Kraków 2022, s. 147-183.

- *Między zezwoleniem a aprobatą. Refleksje na temat kontroli publikacji dotyczących wiary i obyczajów*, w: M. Saj, M. Stokłosa (red.), *Ecclesia Christi. Księga jubileuszowa dedykowana Księdzu Profesorowi Józefowi Wroceńskiemu SCJ z okazji 40. rocznicy rozpoczęcia pracy naukowej*, Warszawa 2023, s. 249-261.

Wykaz opublikowanych artykułów w czasopismach naukowych (17):

- *Przestępstwo bluźnierstwa dokonane za pomocą środków społecznej komunikacji w świetle kan. 1369 Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 roku*, *Studia Redemptorystowskie*, 14 (2016), s. 399-413.

- *Reforma papieskich instytucji do spraw komunikacji społecznej*, Prawo Kanoniczne 60 (2017) nr 2, s. 35-52. DOI: 10.21697/pk.2017.60.2.03.
- *Udział biegłego w procesie do dyspensy od małżeństwa zawartego a niedopełnionego*, Ius Matrimoniale, 28 (2017) nr 4, s. 67-81. DOI:10.21697/im.2017.28.4.05.
- *Apelacja obrońcy węzła małżeńskiego w procesie zwyczajnym o stwierdzenie nieważności małżeństwa*, Ius Matrimoniale, 29 (2018) nr 3, s.63-83. DOI:10.21697/im.2018.29.3.04.
- *Apelacja obrońcy węzła małżeńskiego w procesie skróconym o stwierdzenie nieważności małżeństwa*, Ius Matrimoniale, 29 (2018) nr 4, s. 25-39. DOI:10.21697/im.2018.29.4.02.
- *Stosowanie procedury rozwiązywania małżeństw na korzyść wiary w Kongregacji Nauki Wiary w latach 2001-2006*, Prawo Kanoniczne 1 (2019), s. 157-181. DOI: 10.21697/pk.2019.62.1.07.
- *Chrystus ubogi - wzorem ewangelicznej rady ubóstwa dla osób konsekrowanych i instytutów życia konsekrowanego*, Studia Redemptorystowskie 18 (2020), s. 419-446. DOI: 10.48290/sr2020.20.
- *Forma zwyczajna zawarcia małżeństwa kanonicznego*, Prawo Kanoniczne 63 (2020) nr 2, s. 49-89. DOI:10.21697/pk.2020.63.2.03.
- *Deontologia adwokata kościelnego w procesie o stwierdzenie nieważności małżeństwa*, Ius Matrimoniale 31 (2020) nr 1, s. 85-118. DOI:10.21697/im.2020.31.1.05.
- *Wykluczenie dobra potomstwa oraz bojaźń szacunkowa w wyroku c. Ferreira Pena z dnia 18 kwietnia 2012 roku*, Ius Matrimoniale 32 (2021) nr 1, s. 125-151. DOI: 10.21697/im.2021.32.1.07.
- *Nowoczesne technologie komunikacji w postępowaniu dowodowym procesie o stwierdzenie nieważności małżeństwa w dobie pandemii COVID-19*, Studia Redemptorystowskie 19 (2021), s. 373-391. DOI: 10.48290/sr2021.21.
- *Hierarchiczna zależność a bezprawne działanie przełożonego. „Sygnalista” w Kościele*, Annales Canonici 18 (2022) nr 2, s. 5-37. DOI: 10.15633/acan.18201.
- *Poważny brak rozeznania oceniającego (kan. 1095, n. 2 KPK) oraz niezdolność do podjęcia istotnych obowiązków małżeńskich z przyczyn natury psychicznej (kan. 1095, n. 3 KPK). Wyrok Roty Rzymskiej c. McKay z 15 kwietnia 2013 roku*, Ius Matrimoniale 33 (2022) nr 2, s. 211-228. DOI 10.21697/im.2022.33.2.09.

- *Sytuacja prawna we wspólnocie Kościoła duchownego przeniesionego do stanu świeckiego*, Homo Dei nr 1 (346) 2023, s. 146-152.
- *Problematyka współdziałania między Państwem i Kościołem w zakresie prawa procesowego w świetle art. 1 i 5 Konkordatu między Stolicą Apostolską i Rzeczpospolitą Polską*, Biuletyn Stowarzyszenia Kanonistów Polskich 33 (2023) nr 36, s. 251-289. DOI: 10.32077/bskp.6755.
- *Nakłanianie penitenta do grzechu przeciwko szóstemu przykazaniu Dekalogu. Normy materialne i ich aplikacja*, Biuletyn Stowarzyszenia Absolwentów i Przyjaciół Wydziału Prawa Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, t. 18, 20 (2023) nr 2, s. 93-108. DOI: 10.32084/bsawp.7973.
- *The crime of absolving an accomplice in a sin against the sixth commandment of the Decalogue*, „Teki Komisji Prawniczej PAN Oddział w Lublinie”, vol. XVII, 2024, no. 1, pp. 365-376. DOI: 10.32084/tkp.8130.

Inne formy działalności naukowej wskazane przez Habilitanta to:

- recenzje publikacji naukowych (3),
- sprawozdania (6),
- recenzje wydawnicze (3),
- wystąpienia na krajowych lub międzynarodowych konferencjach naukowych (9),
- udział w komitetach organizacyjnych i naukowych konferencji krajowych lub międzynarodowych (2),
- uczestnictwo w pracach zespołów badawczych realizujących projekty finansowane w drodze konkursów krajowych lub zagranicznych (6),
- członkostwo w międzynarodowych i krajowych towarzystwach naukowych (*Consociatio Internationalis Studio Iuris Canonici Promovendo* – członek; Stowarzyszenie Kanonistów Polskich – członek).

Wykaz staży w instytucjach naukowych, w tym zagranicznych, z podaniem miejsca, terminu, czasu trwania stażu i jego charakteru (11):

- Szkolenie „Odpowiedź Kościoła na kryzys wykorzystania seksualnego małoletnich w aspektach: teologiczno-historycznym, psychologicznym i prawnym”, Centrum Ochrony Dziecka, 18.10.2016 r.

- Szkolenie „Procedury kanoniczne w przypadkach wykorzystania seksualnego małoletnich: dochodzenie wstępne, kanoniczny proces karny lub administracyjny oraz inne sposoby i środki stosowane w tych przypadkach”, Centrum Ochrony Dziecka, 27-28.01.2017 r.
- „Warsztatowa sesja szkoleniowa”, Centrum Ochrony Dziecka, 19-20.03.2018 r.
- Pobyt naukowy (staż krótkoterminowy) na Papieskim Uniwersytecie Gregoriańskim, Rzym, 31.10.-04.11.2018 r, realizacja projektu badawczego „Teologiczne i prawne podstawy korzystania z nowoczesnych technik komunikacji w realizacji *munus docendi* Kościoła na podstawie współczesnej literatury kanonistycznej”.
- Pobyt naukowy (staż krótkoterminowy) na Papieskim Uniwersytecie Gregoriańskim, Rzym, 12-23.09.2019 r., realizacja projektu badawczego „Stosowanie procedury rozwiązywania małżeństw na korzyść wiary w Kongregacji Nauki Wiary w latach 2001-2006, po promulgacji *Normae de conficiendo processu pro solutione vinculi matrimonialis in favorem fidei* z 30 kwietnia 2001”.
- XVII Międzynarodowy Kongres Prawa Kanonicznego, Instytut Katolicki w Paryżu, 13-16. 09.2022 r., uczestnik.
- Wykład „Media w duszpasterstwie”, Uniwersytet Adama Mickiewicza, 16 godz. , semestr I, rok akademicki 2022/2023.
- Pobyt naukowy (staż krótkoterminowy) na Papieskim Uniwersytecie Gregoriańskim, Rzym, 13-15.03.2023 r., kwerenda biblioteczna w ramach przygotowania monografii „Narcyzm wrażliwy i jego wpływ na zdolność do zawarcia małżeństwa kanonicznego”.
- Kurs „*Delicta riservata*, aktualne kwestie i przyszłe perspektywy” na Papieskim Uniwersytecie Urbaniana, Rzym, 13-14.03.2023 r., kurs dokształcający.
- Wykład „Problematyka współdziałania między Państwem i Kościołem w zakresie prawa procesowego w świetle art. 1 i 5 Konkordatu między Stolicą Apostolską i Rzeczpospolitą Polską”, Wydział Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim im. Jana Pawła II w Lublinie, 8 godzin wykładów *on-line* dla studentów III i IV roku kierunku prawa kanonicznego, I semestr roku akademickiego 2023/2024.
- Wykład „The issue of cooperation between the state and the Church in the field of procedural law in the light of articles 1 and 5 of the Concordat between the Holy See and the Republic of Poland, Wydział Prawa Trnawskiego Uniwersytetu w Trnawie, 8 godzin wykładów *on-line*, I semestr roku akademickiego 2023/2024.

Dane naukometryczne:

- Liczba cytowań publikacji wnioskodawcy, z oddzielnym uwzględnieniem autocytowań.
- Liczba cytowań (bez zduplikowanych cytowań i autocytowań) = 9.
- Liczba cytowań (z wyłączeniem zduplikowanych cytowań zebranych z różnych źródeł) = 11.
- Indeks Hirscha = 2
- Sumaryczna punktacja ministerialna – 1145 (według „Bazy Wiedzy UKSW”).

Liczba cytowań wg Google Scholar	Liczba cytowań wg Google Scholar (bez zduplikowanych cytowań)	Liczba cytowań (bez autocytowań) wg Google Scholar
13	11	9

II.**MONOGRAFIA NAUKOWA I JEJ OCENA**

Rafał Kamiński, *Narcyzm wrażliwy i jego wpływ na zdolność do zawarcia małżeństwa kanonicznego*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Warszawa 2024, s. 272.

Powyższa publikacja ma następujący układ:

- Spis treści (s. 5-8);
- Wykaz ważniejszych skrótów (s. 9);
- Wstęp (s. 11-15);
- Rozdział pierwszy „Fenomen narcyzmu” (s. 17-60);
- Rozdział drugi „Narcyzm wrażliwy i jego wpływ na nawiązywanie oraz budowanie relacji interpersonalnych w świetle antropologii chrześcijańskiej” (s. 61-96);

- Rozdział trzeci „Wpływ narcyzmu wrażliwego na nieważność małżeństwa w orzecznictwie Roty Rzymskiej oraz w doktrynie prawa kanonicznego” (s. 97-244);
- Zakończenie (s. 245-247);
- Bibliografia (s. 248-265), która została wewnętrznie podzielona na dwa główne zbiory: 1. Prawo kanoniczne (w tym źródła i opracowania) oraz 2. Psychologia i psychiatria (w tym źródła i opracowania); na końcu został dołączony jeszcze jeden bardzo krótki zbiór (3. Inne pozycje), który zawiera cztery publikacje;
- Summary (s. 266-267);
- Table of contents (s. 269-272).

Prezentacja i ocena monografii:

1. Analizę powyższej publikacji pragnę rozpocząć od krótkiej refleksji nad jej tytułem: „Narcyzm wrażliwy i jego wpływ na zdolność do zawarcia małżeństwa kanonicznego”. Jest on niewątpliwie jednoznaczny i precyzyjnie wskazuje co stanowi problem ocenianej monografii, jest nim jak wynika z jasno brzmiącego sformułowania ukazanie, jak narcyzm wrażliwy wpływa na zdolność do zawarcia małżeństwa.

Tymczasem we Wstępie do monografii najpierw na s. 12 czytamy, że „celem publikacji jest ukazanie wpływu narcyzmu na nieważność małżeństwa kanonicznego”, ta sama myśl Autora została sukcesywnie powtórzona na stronie następnej („Podjęcie w niniejszej publikacji zagadnienia wpływu narcyzmu wrażliwego na nieważność małżeństwa kanonicznego” – s. 13).

Co więcej rozdział trzeci monografii ma następujący tytuł: „Wpływ narcyzmu wrażliwego na nieważność małżeństwa w orzecznictwie Roty Rzymskiej oraz w doktrynie prawa kanonicznego”.

Owszem Autor na s. 238 napisał, że „Nie jest również przedmiotem niniejszego studium odnośnienie się do zaburzenia narcystycznego jako takiego, ale opis jego typu wrażliwego w kontekście zdolności do zawarcia małżeństwa”, niemniej jednak zaraz na następnej stronie wskazał w dwóch miejscach, pisząc najpierw o wpływie narcystycznych cech osobowości „jako przyczyny nieważności małżeństwa”, oraz że sędziowie rotalni „rozpatrywali wpływ narcystycznego zaburzenia osobowości na nieważność małżeństwa” (s. 239).

Wobec powyższego, w mojej opinii, tytuł monografii powinien być inny i winien on brzmieć następująco: „Narcyzm wrażliwy i jego wpływ na niezdolność do zawarcia małżeństwa kanonicznego”.

2. Publikację rozpoczyna czterostronicowy „Wstęp”, który rozpoczyna ogólne wprowadzenie czym jest narcyzm, oraz – także syntetycznie – zostały ukazane prace badawcze nad jego zdefiniowaniem aż do pracy Z. Freuda z 1914 r., aby w dalszej kolejności przejść do skupienia się na narcyzmie wrażliwym, przede wszystkim poprzez ukazanie wyników badań amerykańskiego psychiatry Glena Owensa Gabbarda (zob. s. 13).

Sukcesywnie została ukazana tematyka pierwszego i drugiego rozdziału, jak również i trzeciego – najdłuższego rozdziału monografii.

Na s. 14 czytamy: „Podobnie rzecz ma się z orzecznictwem rotalnym. Otóż w judykaturze zagadnienie narcyzmu jest wprawdzie powszechnie obecne, ponieważ trybunał apostolski wielokrotnie orzekał z tytułów niezdolności konsensualnej (kan. 1095 n. 1-3 KPK/83), generowanej narcystycznym zaburzeniem osobowości, jednak ponensi z reguły nie skupiali uwagi na specyfice samej anomalii, operując pojęciem generalnym narcystycznego zaburzenia osobowości. W najnowszej jurysprudencji można wszak spotkać orzeczenia, w których biegli wyraźnie wskazują na wrażliwy wymiar NPD. Analizie dokumentów sporządzonych przez biegłych, stanowiącej swego rodzaju studium przypadków, poświęcony został trzeci rozdział niniejszej monografii. To zasadniczy jego korpus, obejmujący komentarze do dwudziestu ośmiu wyroków Roty Rzymskiej wydanych w latach 1994-2023. Są one tym bardziej godne uwagi, ponieważ jak dotąd nie zostały przez Rotę Rzymską opublikowane. W tym przypadku poczyniono pewne założenie metodologiczne, polegające na analizie części *in iure* i *in facto* wyroków tylko w tym zakresie, który wprost dotyczy wpływu narcyzmu wrażliwego na nieważność małżeństwa. W niektórych orzeczeniach zagadnienie to miało charakter incydentalny, w innych istotny, w jeszcze innych narcyzm wrażliwy współwystępował z pozostałymi zaburzeniami. Fakt ów w głównej mierze zadecydował o strukturze tego rozdziału”, oraz „W prezentowanej publikacji nie zdecydowano się na wprowadzenie odrębnego rozdziału poświęconego doktrynie – przede wszystkim ze względu na to, iż tematyka będąca przedmiotem uwagi w tym opracowaniu była podejmowana sporadycznie w publikacjach kanonistycznych. Stąd też wątek poświęcony doktrynie umieszczono w rozdziale trzecim”. Wydaje się, że powyższa uwaga Habilitanta jest jak najbardziej słuszna, tak jak i dokonany przez niego wybór metodologiczny. Świadczy to wszystko o tym, że Habilitant posiada bardzo dobre rozeznanie w przedmiocie prowadzonych badań.

Ponadto, na s. 14 zostały także dość precyzyjnie wskazane cele badawcze, gdzie czytamy: „Określona wyżej tematyka rzutowała na wyznaczenie celów badawczych. Były nimi: a) ukazanie dorobku psychologii i psychiatrii w dziedzinie narcyzmu wrażliwego; b) ukazanie procesu recepcji osiągnięć tych nauk w kanonistycznym namyśle nad podejmowanym zagadnieniem, a zwłaszcza w zakresie niezdolności konsensualnej; c) analiza orzecznictwa rotalnego pod kątem tytułów prawnych, z których prowadzone były sprawy o stwierdzenie nieważności małżeństwa”.

Powyższy „Wstęp” kończy podziękowanie za pomoc w przeprowadzonych badaniach: „Wyrażam wdzięczność za wydatną pomoc w powstaniu niniejszej monografii: Prałatowi Audytorowi Najwyższego Trybunału Roty Rzymskiej Księdzu Grzegorzowi Erlebachowi – za inspirację do zajęcia się tym obszarem badań oraz pośrednictwo w uzyskaniu dostępu do niepublikowanych wyroków rotalnych; Księdzu prof. Ginterowi Dzierżonowi – za merytoryczne wsparcie oraz neuropsychologowi i psychoterapeucie Panu Krzysztofowi Michalakowi – za konsultację zagadnień psychologicznych podjętych w prezentowanej publikacji” (s. 15), oraz ukazanie jakie nadzieje żywi Autor monografii w związku z przeprowadzonymi przez siebie badaniami: „Żywię nadzieję, że refleksje poczynione nad interesującym zagadnieniem posłużą nie tylko kanonistom teoretykom, którzy zajmują się kanonicznym prawem małżeńskim, ale staną się także pomocne dla praktyków orzekających w sądach kościelnych oraz biegłych biorących udział w sprawach o stwierdzenie nieważności małżeństwa” (*tamże*).

Niestety nie znajduję w tym wprowadzeniu do monografii naukowej wskazania jakimi metodami badawczymi posługiwał się jej Autor.

Ogólnie należałoby powiedzieć, że „Wstęp” do recenzowanej monografii jest poprawny, niemniej jednak nie zasługuje na najwyższą ocenę, gdyż mógłby być jeszcze lepiej dopracowany tak pod względem formalnym jak i merytorycznym.

3. Przechodząc do rozdziałów monografii należy stwierdzić, że każdy z rozdziałów posiada właściwe wprowadzenie i zakończenie.

Rozdział pierwszy poświęcony został ukazaniu, jak to sam określił Autor, fenomenowi narcyzmu. Rozdział ten zawiera cztery punkty, które ukazują narcyzm jako zjawisko społeczne, narcyzm jako jedną z form rozwoju człowieka, narcyzm jako cechę osobowości (wewnątrz tego punktu znajdują się dwa podpunkty) oraz narcyzm jako zaburzenie osobowości (wewnątrz tego punktu znajdują się cztery podpunkty). W Podsumowaniu tego rozdziału, między innymi, czytamy: „Zjawisko narcyzmu cieszy się nieustannym i ogromnym zainteresowaniem od ponad czterdziestu lat. Nie jest to już tylko domena psychologii. Fenomen

ten jest zagadnieniem obecnym między innymi w takich dyscyplinach naukowych jak socjologia, filozofia oraz kulturoznawstwo. W niniejszym opracowaniu interesuje nas wyłącznie jeden wymiar tego zagadnienia – kanonistyczny. [...] Wśród wielu przejawów narcyzmu, rozumianego jako psychopatologia, dla niniejszego studium największe znaczenie należy przypisać instrumentalnemu traktowaniu przez narcyza innych osób. W tym przypadku jakość relacji z innymi uznawana jest za miarodajne kryterium diagnostyczne. Patologiczny narcyz tak długo bowiem utrzymuje związki z innymi, jak długo są mu oni potrzebni do realizacji założonych przez siebie egoistycznych celów. [...] Niejednoznaczne rozumienie narcyzmu, który niewątpliwie należy do wiodących zagadnień w psychologii, sprawia, że jest to wciąż obszar wymagający badań. Jednocześnie skutki narcystycznego zaburzenia osobowości mają niebagatelny wpływ na funkcjonowanie człowieka w jego relacjach z innymi, zarówno w środowisku rodzinnym, jak i społecznym” (s. 57-60).

Rozdział drugi ukazuje narcyzm wrażliwy i jego wpływ na nawiązywanie oraz budowanie relacji interpersonalnych w świetle antropologii chrześcijańskiej. We wprowadzeniu do tego rozdziału Autor zaznaczył, że „Jednym z pejoratywnych jego przejawów jest destruktywne oddziaływanie na budowanie relacji międzyludzkich. Problematyka ta stanie się zasadniczym obiektem uwagi w drugim rozdziale niniejszego opracowania” (s. 61). Interesującym punktem tego rozdziału monografii, między innymi, jest ukazanie narcyzmu wrażliwego w świetle antropologii chrześcijańskiej. Autor w swoich wywodach odwołuje się do znanych autorytetów (między innymi do C. Caffara, R. Fisichella), w szczególności zaś do magisterium papieża Jana Pawła II i Benedykta XVI. Ponadto, mając na względzie całość przedstawianej problematyki istotnym jest także punkt trzeci tego rozdziału na temat wpływu narcyzmu wrażliwego na nawiązywanie relacji interpersonalnych i zdolność do zawarcia małżeństwa. W podsumowaniu rozdziału czytamy: „W ogromnym uproszczeniu można stwierdzić, że niezdolność do zawarcia małżeństwa kościelnego przez narcyza wrażliwego wynika z jego niezdolności do miłości. Przymierze małżeńskie zakłada bowiem miłość jako fundament wspólnoty całego życia. Dewaluacja partnera jest często przejawem jej braku. U osoby zaburzonej powoduje to „narcystyczne zranienie”, które bywa początkiem wycofania się z więzi – nie była ona *de facto* przywiązaniem do realnego człowieka, ale do obiektu, stanowiącego źródło zaspokojenia osobistych potrzeb. Warto także zwrócić uwagę, że w spektrum narcyzmu patologicznego wpisuje się „perwersja patologiczna”, która nie jest rozumiana jako zaburzenie osobowości. Powoduje ona jednak, że relacja małżeńska staje się przestrzenią do stosowania przemocy psychicznej” (s. 96).

Rozdział trzeci to przedstawienie wpływu narcyzmu wrażliwego na nieważność małżeństwa w orzecznictwie Roty Rzymskiej oraz w doktrynie prawa kanonicznego. We wstępie do rozdziału Autor napisał: „zasadniczym obiektem zainteresowania w rozdziale trzecim jest dorobek judykatury rotalnej w zakresie interesującej nas problematyki. W przeprowadzonej kwerendzie udało się uzyskać 28 wyroków nieopublikowanych, w których wystąpiły wątki związane z interesującym nas zagadnieniem. Należy doprecyzować, iż w niniejszym rozdziale tematyka dotycząca doktryny ma jedynie charakter marginalny, gdyż dorobek kanonistyki w interesującej nas materii jak dotąd jest znikomy” (s. 97). Analizując wskazane wyroki rotalne Autor monografii wyodrębnił dwa zagadnienia: ich aspekt prawny (dokonał tutaj analizy sześciu wyroków rotalnych) oraz faktyczny (w tym fragmencie pracy dokonał analizy dwudziestu siedmiu wyroków rotalnych). W podsumowaniu rozdziału czytamy, że „W przeanalizowanych dwudziestu ośmiu wyrokach Roty Rzymskiej, w których pojawia się kwestia narcystycznego zaburzenia osobowości typu wrażliwego, dostrzec można wyraźną linię orzeczniczą, wyznaczającą kierunek w rozumieniu istotnego wpływu na nieważność małżeństwa kanonicznego tej anomalii, będącej z samej swej natury poważną.” (s. 241) oraz na s. 242: „Częściej sentencje dotyczyły niezdolności mężczyzn (szesnaście osób) niż kobiet (dwanaście osób). Poniekąd przemawia to za potwierdzeniem psychologicznej tezy, według której większość jednostek z osobowością narcystyczną stanowią mężczyźni, co nie wyklucza jednak występowania zaburzenia u kobiet”.

Pracę kończy syntetyczne trzystronicowe zakończenie, w którym, między innymi, czytamy na s. 247, że „nierzadko zdarzało się w omawianych sprawach, że dopiero na stopniu rotalnym dokonano prawidłowej ekspertyzy biegłego, co tym samym przyczyniło się do wydania właściwego orzeczenia dotyczącego nieważności małżeństwa”. Należy zatem spostrzec, że analiza orzecznictwa rotalnego i jej prezentacja przez Autora monografii stanowi cenny wkład polskiej kanonistyki dla prawidłowego wyrokowania już na poziomie pierwszej instancji, co niewątpliwie po reformie procesowej papieża Franciszka z roku 2015 ma bardzo duże znaczenie. Ważny, konkretny i praktyczny wniosek, jaki nasuwa się z analizy prezentowanej monografii to bardzo mocna zachęta, aby sądy kościelne już na poziomie pierwszej instancji zatroszczyły się o kompetentnych biegłych, zwłaszcza kiedy przedmiotem rozstrzygnięcia pozostaje niezdolność konsensualna, o której stanowi kan. 1095, n. 2-3 z kodyfikacji Jana Pawła II z 1983 roku.

4. Ogólnie należy powiedzieć, że mamy do czynienia z kompetentnym badaniem naukowym, które oparte zostało na bogatej literaturze przedmiotu, przede wszystkim zagranicznej, oraz na dokładnej analizie wyroków Trybunału Apostolskiego Roty Rzymskiej.

Niewątpliwie analiza naukowa narcyzmu, w szczególności tego wrażliwego, oraz analiza wielu wyroków Trybunału Apostolskiego Roty Rzymskiej wymagały od Autora monografii sporego wysiłku badawczego i dokładnej analizy wydanych orzeczeń. Jest to niewątpliwie interesujące, ważne i w dużej mierze pionierskie badanie naukowe wypełniające jednocześnie lukę nie tylko w polskiej kanonistyce. Ponadto, zapoznanie się z tą monografią jest dużą pomocą dla pracowników sądownictwa kościelnego, a zatem można powiedzieć, że zaprezentowana publikacja naukowa winna mieć także oddziaływanie społeczne.

III. OCENA KOŃCOWA

Mając na względzie art. 219 ust. 1 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce uważam, że ks. dr Rafał Kamiński spełnia warunki do nadania stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie prawa kanonicznego, stąd też wnoszę o kontynuowanie rozpoczętego postępowania o nadania stopnia doktora habilitowanego, gdyż oceniony Habilitant jest autorem ciekawej monografii naukowej, systematycznie po uzyskaniu stopnia doktora publikuje efekty prowadzonych badań, które stanowią niezależny obszar badawczy w relacji do przedstawionej monografii; jak również wykazał się bogatą aktywnością naukową w różnych podmiotach, także zagranicznych. Jest to zatem, ujmując sumarycznie, dorobek nie tylko bogaty ale i wszechstronny, który ks. dr Rafał Kamiński zgromadził w dość krótkim czasie po zdobyciu stopnia doktora.

Habilitant w swoich wielokierunkowych badaniach podejmuje tematy współczesne i niewątpliwie aktualne, w dużej mierze związane z kanonicznym procesem małżeńskim i jego współczesną reformą, a więc są to tematy budzące zainteresowanie; jednocześnie w ten sposób wypełnia dostrzeżone luki w badaniach kanonistycznych („Podjęcie w niniejszej publikacji zagadnienia wpływu narcyzmu wrażliwego na nieważność małżeństwa kanonicznego stanowi próbę, która ma na celu chociaż częściowe wypełnienie pewnej luki, jaka istnieje w literaturze kanonistycznej” – Rafał Kamiński, *Narcyzm wrażliwy i jego wpływ na zdolność do zawarcia małżeństwa kanonicznego*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Warszawa 2024, s. 13n), tym bardziej, że są one pod względem merytorycznym opracowaniami nie budzącymi zastrzeżeń. Na końcu należy także pochwalić bardzo starannie przygotowany wniosek habilitacyjny ks. dra Rafała Kamińskiego.

Tarnów, dnia 3 stycznia 2025 r.